

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2004 m. spalio 5 d. *

Sujungtose bylose nuo C-397/01 iki C-403/01

dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal EB 234 straipsnį, pateikto *Arbeitsgericht Lörrach* (Vokietija) 2001 m. rugsėjo 26 d. Sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2001 m. spalio 12 d., bylose

Bernhard Pfeiffer (C-397/01),

Wilhelm Roith (C-398/01),

Albert Süß (C-399/01),

Michael Winter (C-400/01),

Klaus Nestvogel (C-401/01),

Roswitha Zeller (C-402/01),

Matthias Döbele (C-403/01)

* Proceso kalba: vokiečių.

prieš

Deutsches Rotes Kreuz, Kreisverband Waldshut eV

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann, J.-P. Puissochet ir J. N. Cunha Rodrigues, teisėjai R. Schintgen (pranešėjas), F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr ir K. Lenaerts,

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
sekretorius H. von Holstein, sekretoriaus padėjėjas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį

susipažinęs su 2003 m. gegužės 6 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

atsižvelgęs į 2004 m. sausio 13 d. Nutartį dėl proceso atnaujinimo,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. kovo 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs rašytines pastabas, pateiktas:

- B. Pfeiffer, W. Roith, K. Nestvogel, R. Zeller, M. Döbele, atstovaujamų B. Spengler,
- A. Süß ir M. Winter, atstovaujamų *Gewerkschaftssekretär* K. Lörcher,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos W.-D. Plessing,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos R. Abraham, G. de Bergues ir C. Bergeot-Nunes,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. M. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* A. Cingolo,
- Jungtinės Karalystės, atstovaujamos C. Jackson, padedamos *barrister* A. Dashwood,
- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos J. Sack ir H. Kreppel,

susipažinęs su 2004 m. balandžio 27 d. pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyvos 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo (OL L 183, p. 1) 2 straipsnio, 1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvos 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 307, p. 18) 1 straipsnio 3 dalies, 6 straipsnio ir 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio išaiškinimu.

- 2 Šie prašymai pateikti bylose B. Pfeiffer, W. Roith, A. Süß, M. Winter, K. Nestvogel, R. Zeller, M. Döbele, dirbančių ar dirbusių skubios pagalbos specialistais, prieš *Deutsches Rotes Kreuz, Kreisverband Waldshut eV* (Vokietijos Raudonojo kryžiaus organizacijos Waldshut skyrius, toliau – Vokietijos Raudonasis kryžius), organizaciją, kurioje dirba arba dirbo ieškovai pagrindinėse bylose, dėl Vokietijos teisės aktų, numatančių ilgesnį kaip 48 valandų savaitės darbo laiką.

Tėisėnis pagrėndas

Bėndrijos teisės aktai

- 3 Direktyvos 89/391 ir 93/104 buvo priėmtos EB sutarties 118a straipsnio pagrėndu (EB sutarties 117–120 straipsniai, po pakeitimo – EB 136–143 straipsniai).
- 4 Direktyva 89/391 yra pagrėndų direktyva, kurioje nustatyti pagrėndiniai darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos principai. Šie principai toliau buvo išplėtoti vėliau priimtose specifinėse direktyvose, įskaitant Direktyvą 93/104.
- 5 Direktyvos 89/391 2 straipsnyje nustatyta šios direktyvos taikymo sritis:

„1. Ši direktyva taikoma visiems veiklos sektoriams, tiek valstybiniam, tiek privačiam (pramonės, žemės ūkio, prekybos, administravimo, paslaugų, švietimo, kultūros, poilsio ir kt.).

2. Ši direktyva netaikoma toms sritims, kurių ypatumai, būdingi tam tikrai specifinei valstybės tarnybos veiklai, tokiai kaip ginkluotosios pajėgos ir policija, arba tam tikrai specifinei veiklai civilinės saugos srityje, neišvengiamai jai prieštarauja.

Tuo atveju darbuotojų sauga ir sveikata turi būti užtikrinama kiek galima labiau atsižvelgiant į šioje direktyvoje nustatytus tikslus.“

- 6 Direktyvos 93/104 straipsnyje „Tikslas ir taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Ši direktyva nustato būtiniausius saugos ir sveikatos reikalavimus dėl darbo laiko organizavimo.

2. Ši direktyva taikoma:

- a) minimaliems dienos poilsio, savaitės poilsio ir kasmetinių atostogų laikotarpiams, pertraukoms ir maksimaliam savaitės darbo laikui

ir

- b) tam tikriems naktinio darbo, pamaininio darbo ir darbo modelių aspektams.

3. Ši direktyva taikoma visoms Direktyvos 89/391/EEB 2 straipsnyje nurodytoms veiklos sritims, valstybinėms ir privačioms, nepažeidžiant šios direktyvos 17 straips-

nio, išskyrus oro, geležinkelio, kelių, jūros, vidaus vandenų ir ežerų transportą, jūros žvejybą ir kitą darbą jūroje bei keliančių kvalifikaciją gydytojų veiklą.

4. Direktyvos 89/391/EEB nuostatos visapusiškai taikomos šio straipsnio 2 dalyje nurodytiems klausimams, nepažeidžiant griežtesnių ir (arba) specialių šios direktyvos nuostatų.“

7 Direktyvos 93/104 2 straipsnis „Apibrėžimai“ nustato:

„Šioje direktyvoje:

1) „darbo laikas“ – tai bet koks laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) praktiką;

2) „poilsio laikas“ – tai bet koks laikas, kuris nėra darbo laikas;

<...>“

- 8 Antrame minėtos direktyvos skirsnyje nustatytos būtinos priemonės, kurių valstybės narės imasi užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į minimalų kasdienio bei savaitės poilsio laiką, ir nustatytas maksimalus savaitės darbo laikas.

- 9 Dėl maksimalaus savaitės darbo laiko tos pačios direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad, atsižvelgiant į būtinybę garantuoti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą:

<...>

- 2) vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį nebūtų ilgesnis kaip 48 valandos.“

- 10 Direktyvos 93/104 15 straipsnyje numatyta:

„Ši direktyva nepažeidžia valstybių narių teisės taikyti arba priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie yra palankesni darbuotojų saugos garantijų ir sveikatos apsaugos atžvilgiu, arba palengvinti ar leisti kolektyvinių sutarčių arba susitarimų, sudarytų tarp darbdavių ir darbuotojų, kurie yra palankesni darbuotojų saugos garantijų ir sveikatos apsaugos atžvilgiu, taikymą.“

11 Minėtos direktyvos 16 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės gali nustatyti:

<...>

2) taikydamos 6 straipsnį (maksimalus savaitės darbo laikas), ne didesnę kaip keturių mėnesių pamatinį laikotarpį.

<...>“

12 Pati direktyva, numato kelias leidžiančias nukrypti nuo daugumos iš šių pagrindinių taisyklių nuostatas, kurios taikomos atsižvelgiant į tam tikros veiklos specifiką ir įvykdžius tam tikras sąlygas. Šiuo klausimu 17 straipsnyje numatyta:

„1. Deramai laikydamosi darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos bendrųjų principų, valstybės narės gali nukrypti nuo 3, 4, 5, 6, 8 arba 16 straipsnių, kai, atsižvelgiant į atitinkamos veiklos konkrečias ypatybes, darbo laikas neskaičiuojamas ir (arba) iš anksto nenustatomas, arba jį gali nusistatyti patys darbuotojai, pirmiausia:

a) vadovai arba kiti asmenys, galintys savarankiškai priimti sprendimus;

b) darbuotojai šeimose

arba

c) religines apeigas bažnyčiose ir religinėse bendruomenėse atliekantys darbuotojai.

2. Leidžiančios nukrypti nuostatos gali būti nustatytos įstatymais ir kitais teisės aktais arba kolektyvinėmis sutartimis ar susitarimais tarp darbdavių ir darbuotojų, su sąlyga, kad suinteresuotiems darbuotojams suteikiamas lygiavertis kompensuojamo poilsio laikas, arba, išskirtiniais atvejais, kai dėl objektyvių priežasčių neįmanoma suteikti lygiavertio kompensuojamo poilsio laiko, tokiems darbuotojams suteikiama atitinkama apsauga:

2.1. Leidžiančios nukrypti nuo 3, 4, 5, 8 ir 16 straipsnių nuostatos:

<...>

c) veiklai, susijusiai su nepertraukiamomis paslaugomis arba nenutrūkstama gamyba, ypač:

i) paslaugoms, susijusioms su priėmimu, gydymu ir (arba) priežiūra, teikiamoms ligoninėse arba panašiose įstaigose, nuolatinės globos institucijose ir kalėjimuose;

<...>

- iii) su spauda, radiju, televizija, kinematografija susijusioms veiklos rūšims, pašto ir telekomunikacijų paslaugoms, greitosios pagalbos, priešgaisrinės ir civilinės saugos paslaugoms;

<...>

3. Leidžiančios nukrypti nuo 3, 4, 5, 8 ir 16 straipsnių nuostatos gali būti nustatytos kolektyvinėmis sutartimis arba susitarimais, sudarytais nacionaliniu ar regioniniu lygmeniu tarp darbdavių ir darbuotojų arba, pagal juose nustatytas taisykles, kolektyvinėmis sutartimis arba susitarimais, sudarytais žemesniu lygmeniu tarp darbdavių ir darbuotojų.

<...>

Pirmojoje ir antrojoje pastraipose numatytas leidžiančias nukrypti nuostatas leidžiama taikyti tik su sąlyga, kad suinteresuotiems darbuotojams bus suteikiamas lygiavertis kompensuojamojo poilsio laikas, arba, išimtiniais atvejais, kai dėl objektyvių priežasčių neįmanoma suteikti tokio laiko, suinteresuotiems darbuotojams suteikiama atitinkama apsauga.

<...>

4. Taikant šio straipsnio 2 dalies 2.1 ir 2.2 punktuose bei 3 dalyje numatytą leidžiančią nukrypti nuo 16 straipsnio 2 punkto nuostatą, negali būti nustatytas didesnis kaip šešių mėnesių pamatinis laikotarpis.

Tačiau, laikydamosi bendrųjų principų dėl darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos, valstybės narės dėl objektyvių, techninių, arba darbo organizavimo priežasčių gali leisti kolektyvinėse sutartyse arba susitarimuose, sudarytuose tarp darbdavių ir darbuotojų, nustatyti kitokius pamatinius laikotarpius, bet jokių būdu ne ilgesnius kaip 12 mėnesių.

<...>“

13 Direktyvos 93/104 18 straipsnis numato:

„1. a) Valstybės narės iki 1996 m. lapkričio 23 d. priima įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos, arba užtikrina, kad iki šios datos reikiamos priemonės būtų nustatytos susitarimu tarp darbdavių ir darbuotojų, valstybėms narėms įsipareigojant imtis bet kokių veiksmų, būtinų, kad visada būtų užtikrintas šios direktyvos nuostatų įgyvendinimas.

b) i) Tačiau valstybė narė gali netaikyti 6 straipsnio, jei ji laikosi bendrųjų principų dėl darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos ir imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad:

— joks darbdavys nereikalaus iš darbuotojo dirbti per septynių dienų laikotarpį daugiau kaip 48 valandas, apskaičiuotas kaip vidurkis 16 straipsnio 2 punkte nurodytam pamatiniam laikotarpiui, išskyrus jei jis gavo darbuotojo sutikimą dirbti tokį darbą,

- darbuotojas dėl darbdavio veiksmų nepatirs jokių nuostolių dėl to, kad jis nenori sutikti dirbti tokį darbą,
- darbdavys turės naujausius įrašus apie visus darbuotojus, dirbančius tokį darbą,
- įrašai bus perduoti atsakingosioms institucijoms, kurios dėl su darbuotojų sauga ir (arba) sveikata susijusių priežasčių gali uždrausti arba apriboti galimybę viršyti maksimalų savaitės darbo valandų skaičių,
- atsakingųjų institucijų prašymu darbdavys pateiks joms informaciją apie tuos atvejus, kai darbuotojai sutiko per septynių dienų laikotarpį dirbti daugiau kaip 48 valandas, apskaičiuotas kaip vidurkis 16 straipsnio 2 punkte nurodytam pamatiniam laikotarpiui.

<...>“

Nacionalinės teisės aktai

- 14 Pagal Vokietijos darbo teisę atskiriamos nuolatinė tarnyba (*Arbeitsbereitschaft*), budinti tarnyba (*Bereitschaftsdienst*) ir tarnyba pagal iškvietimą (*Rufbereitschaft*).

- 15 Šios trys sąvokos nėra nustatytos nacionalinės teisės aktuose, jų apibrėžimai išplaukia iš teismų praktikos.
- 16 Nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) dirbantis darbuotojas turi būti darbdavio žinioje savo darbo vietoje ir, be to, turi būti visą laiką pasiruošęs prireikus greitai veikti.
- 17 Budinčioje tarnyboje (*Bereitschaftsdienst*) dirbantis darbuotojas privalo būti darbdavio nurodytoje darbo vietoje, įstaigos viduje ar už jos ribų ir turi būti pasiruošęs atlikti pareigas, jei darbdavys to reikalautų, tačiau jam leidžiama ilsėtis ar užsiimti sava veikla tol, kol jam nereikia atlikti savo profesinių užduočių.
- 18 Tarnyboje pagal iškvietimą (*Rufbereitschaft*) dirbantis darbuotojas nėra įpareigotas būti darbdavio nustatytoje darbo vietoje, jam pakanka būti pasiekiamu bet kuriuo metu, kad, darbdaviui pareikalavus, galėtų greitai atlikti savo profesines užduotis.
- 19 Pagal Vokietijos darbo teisę paprastai tikrai darbo laikas nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) įskaitomas į darbo laiką. Tačiau darbo laikas budinčioje tarnyboje (*Bereitschaftsdienst*) ir tarnyboje pagal iškvietimą (*Rufbereitschaft*) laikomas poilsiu, išskyrus tą laiko dalį, kuomet darbuotojas atlieka savo profesines užduotis.

20 Vokietijoje darbo ir poilsio laikas reglamentuojamas 1994 m. birželio 6 d. Įstatymu dėl darbo laiko (*Arbeitszeitgesetz*) (BGBl. 1994 I, p. 1170, toliau – *ArbZG*), kuris buvo priimtas perkeliant Direktyvą 93/104 į nacionalinę teisę.

21 *ArbZG* 2 straipsnio 1 dalyje darbo laikas apibrėžiamas kaip laikotarpis nuo darbo pradžios iki darbo pabaigos, išskyrus pertraukas.

22 *ArbZG* 3 straipsnyje nustatyta:

„Darbuotojo darbo diena neturi būti ilgesnė kaip 8 valandos. Darbo diena gali būti maksimaliai prailginta iki 10 valandų su sąlyga, kad neviršijamas 8 valandų vidurkis per 6 kalendorinių mėnesių ar 24 savaitių laikotarpį.“

23 *ArbZG* 7 straipsnis nustato:

„1) Kolektyvine sutartimi ar jos pagrindu sudarytu įmonės susitarimu galima:

1. Nukrypstant nuo 3 straipsnio nuostatų:

- a) prailginti darbo laiką iki 10 valandų per dieną netgi už jį nekompensuojant, jeigu darbo laiką sudaro reguliarūs ir pakankamai ilgi darbo nuolatinėje tarnyboje laikotarpiai (*Arbeitsbereitschaft*);
- b) nustatyti kitą kompensuojantį laikotarpį;
- c) prailginti darbo laiką iki 10 valandų per dieną, už jį nekompensuojant, maksimaliai iki 60 dienų per metus;

<...>“

24 *ArbZG* 25 straipsnyje numatyta:

„Jeigu šio įstatymo įsigaliojimo dieną galiojančioje arba po šios datos tebesuke-
liančioje pasekmes kolektyvinėje sutartyje pagal 7 straipsnio 1 ar 2 dalį yra nustatytos
leidžiančios nukrypti nuostatos <...>, viršijančios minėtomis nuostatomis nustatytą
maksimumą, tai šioms taisyklėms poveikio neturi. Kolektyvinių sutarčių pagrindu
sudaryti įmonės susitarimai prilyginami pirmame sakinyje minėtoms kolektyvinėms
sutartims <...>“

25 Vokietijos Raudonojo kryžiaus darbdavių, darbuotojų ir mokinių darbo sąlygų
kolektyvinė sutartis (*Tarifvertrag über die Arbeitsbedingungen für Angestellte,
Arbeiter und Auszubildende des Deutschen Roten Kreuzes*, toliau – DRK-TV)
nustato:

„14 straipsnis. Normalus darbo laikas

- 1) Normalus darbo laikas, išskyrus pertraukas, yra vidutiniškai 39 valandos (nuo 1990 m. balandžio 1 d. – 38 su puse valandos) per savaitę. Paprastai normalus savaitės darbo laikas apskaičiuojamas remiantis 26 savaitių laikotarpiu.

Pamainomis dirbantiems darbuotojams gali būti nustatytas ilgesnis laikas.

- 2) Normalus darbo laikas gali būti prailgintas <...>

- a) iki 10 valandų per dieną (vidutiniškai 49 valandos per savaitę), jei reguliariai dirbama nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) vidutiniškai bent 2 valandas per dieną;
- b) iki 11 valandų per dieną (vidutiniškai 54 valandos per savaitę), jei reguliariai dirbama nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) vidutiniškai bent 3 valandas per dieną;
- c) iki 12 valandų per dieną (vidutiniškai 60 valandų per savaitę), jei darbuotojas turi tik būti savo darbo vietoje, kad prireikus atliktų savo užduotis.

<...>

- 5) Darbdavio nurodymu darbuotojas pasibaigus normaliam darbo laikui turi pasilikti tam tikroje darbdavio nustatytoje vietoje, iš kur jis prireikus gali būti iškviestas (budinti tarnyba (*Bereitschaftsdienst*)). Darbdavys gali nustatyti tokią būdinčią tarnybą tik tuo atveju, jei pagrįstai numatomas tam tikras darbas, bet kurio didžiąją dalį, remiantis patirtimi, sudaro nedarbo laikas.

<...>“

26 DRK-TV 14 straipsnio 2 dalyje pateiktoje pastaboje numatyta:

„Taikant 2 priedą darbuotojų, dirbančių greitojoje pagalboje ar greitosios pagalbos automobiliuose, atžvilgiu, reikia atsižvelgti į DRK-TV 14 straipsnio 2 dalį.“

27 2 priede numatytos specialios nuostatos asmenims, dirbantiems greitojoje pagalboje ar greitosios pagalbos automobiliuose. Pastaboje tvirtinama, kad DRK-TV 14 straipsnio 2 dalies b punkte nustatytas maksimalus 54 valandų savaitės darbo laikas turi būti laipsniškai mažinamas. Numatyta, kad nuo 1993 m. sausio 1 d. maksimalus darbo laikas nuo 54 valandų bus sumažintas iki 49.

Pagrindinės bylos ir prejudicinis klausimas

- 28 Septyniose bylose pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą.
- 29 Iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos matyti, kad Vokietijos Raudonasis kryžius vadovauja greitosios pagalbos sausumos transportu tarnybai vienoje iš Landkreis Waldshut dalių. Vokietijos Raudonajam kryžiui priklauso Waldshut (Vokietija), Dettighoffen (Vokietija) ir Bettmaringen (Vokietija) greitosios pagalbos punktai, veikiantys 24 valandas per parą, ir Lauchringen (Vokietija) punktas, veikiantis 12 valandų per parą. Greitoji pagalba sausumos transportu teikiama naudojant greitosios pagalbos automobilius (*Rettungstransportfahrzeugen*) ir greitosios medicinos pagalbos automobilius (*Notarzt-Einsatzfahrzeugen*). Greitosios pagalbos automobilio ekipažą sudaro du paramedikai (*Rettungsassistenten/Sanitäter*), o greitosios medicinos pagalbos automobilio – skubios pagalbos specialistas (*Rettungsassistent*) ir greitosios pagalbos gydytojas (*Notarzt*). Gavus pagalbos pranešimą, šiais automobiliais vykstama suteikti ligoniams medicinos pagalbą. Po to paprastai ligoniai nuvežami į ligoninę.
- 30 B. Pfeiffer ir K. Nestvogel anksčiau dirbo skubios pagalbos specialistais Vokietijos Raudonajame kryžiuje, o kiti pagrindiniai ieškovai ieškinių nacionaliniame teisme pareiškimo metu dirbo šioje organizacijoje.
- 31 Pagrindinės bylos šalys iš esmės nesutaria, ar, apskaičiuojant maksimalų savaitės darbo laiką, turi būti atsižvelgiama į darbo nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) laikotarpius, kuriuos suinteresuoti darbuotojai išdirbo darbo Vokietijos Raudonajame kryžiuje metu.

- 32 B. Pfeiffer ir K. Nestvogel *Arbeitsgericht Lörrach* pateikė ieškinius dėl papildomai prie 48 valandų per savaitę išdirbtų viršvalandžių atlyginimo. Iš tiesų jie tvirtina, kad 2000 m. birželio mėn. – 2001 m. kovo mėn. laikotarpiu buvo neteisėtai reikalaujama dirbti ilgiau kaip vidutiniškai 48 valandas per savaitę. Todėl jie nacionalinio teismo prašo priteisti iš Vokietijos Raudonojo kryžiaus atitinkamai bruto 4 335,45 DEM (už kiekvieną 156,85 valandų viršvalandžių po bruto 29,91 DEM) ir 1 841,88 DEM (už kiekvieną 66,35 valandų viršvalandžių po 27,76 DEM), priskaičiavus delspinigius.
- 33 Kiti ieškovai pagrindinėje byloje nacionaliniam teismui pareiškė ieškinius dėl maksimalaus savaitės darbo laiko, kurį jie turėtų išdirbti Vokietijos Raudonajame kryžiuje, nustatymo.
- 34 Šalys pagrindinėje byloje sutiko, kad skirtingose darbo sutartyse turi būti taikomas DRK-TV.
- 35 *Arbeitsgericht Lörrach* konstatuoja, kad, remiantis kolektyvinės sutarties nuostatomis, Vokietijos Raudonojo kryžiaus vadovaujamos pagalbos tarnybos vidutinis savaitės darbo laikas buvo 49 valandos. Normalus darbo laikas buvo prailgintas pagal DRK-TV 14 straipsnio 2 dalies b punktą, atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų įsipareigojimą dirbti nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) vidutiniškai mažiau-siai 3 valandas per dieną.
- 36 Ieškovai pagrindinėje byloje tvirtina, kad Vokietijos Raudonojo kryžiaus priimtos nuostatos dėl 49 valandų savaitės darbo laiko yra neteisėtos. Šiuo atžvilgiu jie remiasi Direktyva 93/104 ir 2000 m. spalio 3 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Simap*

(C-303/98, Rink. p. I-7963). Jų tvirtinimu, DRK-TV 14 straipsnio 2 dalies b punktas pažeidžia Bendrijos teisę, nes jame nustatytas darbo laikas viršija 48 valandas per savaitę. Be to, minėtos kolektyvinės sutarties taisyklės nėra pateisinamos *ArbZG* 7 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktyje numatyta leidžiančia nukrypti nuostata. Galiausiai ieškovai pagrindinėje byloje teigia, kad šiuo įstatymu į nacionalinę teisę neteisingai perkeliama atitinkamos Direktyvos 93/104 nuostatos. Todėl jie tvirtina, kad *ArbZG* numatyta leidžianti nukrypti nuostata turi būti aiškinama pagal Bendrijos teisę arba ji iš viso neturi būti taikoma.

37 Priešingai, Vokietijos Raudonasis kryžius tvirtina, kad ieškiniai turi būti atmesti. Jo manymu, jo priimtose nuostatos dėl darbo laiko prailginimo atitinka nacionalinę teisę ir kolektyvines sutartis.

38 Bylą nagrinėjantis teismas *Arbeitsgericht Lörrach* visų pirma prašo išaiškinti, ar ieškovų pagrindinėje byloje veikla patenka į Direktyvos 93/104 taikymo sritį.

39 Viena vertus, Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalis, kuria, kiek tai susiję su direktyvos taikymo sritimi, daroma nuoroda į Direktyvos 89/391 2 straipsnį, iš šios taikymo srities išskiria tam tikras sritis tiek, kiek jos dėl tam tikrų specifinių šios veiklos rūšių ypatumų neišvengiamai jai prieštarautų. Tačiau, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismo manymu, tokia išimtis turėtų būti susijusi tik su tokiomis veiklos rūšimis, kuriomis siekiama užtikrinti viešąją tvarką, kurios yra būtinos visuotinei gerovei ir kurių dėl jų pobūdžio negalima planuoti, pavyzdžiui, didžiausių katastrofų atveju. Priešingai, pagalbos paslaugos turi patekti į šių dviejų direktyvų taikymo sritį, nors skubios pagalbos specialistai ir turi būti pasiruošę veikti 24 valandas per parą, nes kiekvieno iš jų užduotis ir darbo laiką įmanoma planuoti.

- 40 Kita vertus, reikia nustatyti, ar greitosios pagalbos sausumos transportu tarnyba gali būti laikoma „kelių transportu“ Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalies prasme. Jeigu ši sąvoka apima bet kokią veiklą viešais keliais važiuojančioje transporto priemonėje, pagalbos paslaugos teikiamos naudojant greitosios pagalbos automobilius ir greitosios medicinos pagalbos automobilius turėtų būti laikomos tokia veikla, kadangi nemažą šios veiklos dalį užima vykimas į nelaimės vietą ir ligonių vežimas į ligoninę. Tačiau dažniausiai pagalbos paslaugos teikiamos tam tikroje apibrėžtoje, paprastai Landkreis (provincijos rajonas) teritorijoje, todėl atstumai nėra dideli ir vykdoma veikla yra ribotos trukmės. Pagalbos sausumos transportu tarnyba skiriasi nuo įprastos kelių transporto veiklos. Neaiškumas šiuo klausimu lieka ir 1998 m. rugsėjo 24 d. Sprendime *Tögel* (C-76/97, Rink. p. I-5357, 40 punktas).
- 41 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar tam, kad nebūtų taikomas Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje numatytas maksimalaus 48 valandų savaitės darbo laikas, reikalingas aiškiai ir laisvai išreikštas suinteresuoto darbuotojo sutikimas, ar pakanka jo bendro pritarimo dėl visos kolektyvinės sutarties taikymo, kadangi joje yra numatyta galimybė viršyti maksimalų 48 valandų darbo laiką.
- 42 Galiausiai *Arbeitsgericht Lörrach* klausia, ar Direktyvos 93/104 6 straipsnis yra besąlygiškas ir pakankamai aiškus, kad asmuo galėtų juo pasiremti nacionaliniame teisme tuo atveju, jei valstybė narė neteisingai perkėlė šią direktyvą į nacionalinę teisę. Pagal Vokietijos teisę, jei DRK-TV 14 straipsnio 2 dalies b punkto nuostata, kuri taikoma pagrindinių bylos šalių sudarytoms darbo sutartims, patenka į *ArbZG* 7 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunkčio taikymo sritį, tuomet pagal šią nuostatą darbdaviui leidžiama prailginti darbo dienos laiką už jį nekompensuojant, taip *ArbZG* 3 straipsnyje ir Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 punkte nustatyto vidutinio 48 valandų savaitės darbo laiko apribojimą padarant neveiksmingu.

43

Šiomis aplinkybėmis, kadangi, siekiant priimti sprendimus bylose, būtinas Bendrijos teisės išaiškinimas, *Arbeitsgericht Lörrach* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus, vienodai suformuluotus C-397/01–C-403/01 bylose:

„1. a) Ar Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalyje <...> esanti pastaba dėl Direktyvos 89/391 2 straipsnio 2 dalies <...>, kuri nustato, kad šios direktyvos netaikomos toms sritims, kurių ypatumai, būdingi tam tikrai specifinei veiklai civilinės saugos srityje, neišvengiamai joms prieštarauja, reiškia, kad ieškovai, skubios pagalbos specialistai, patenka į šią išimtį?

b) Ar Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalyje pateikta kelių transporto sąvoka turėtų būti suprantama, kad į šios direktyvos taikymo sritį nepatenka tik ta transporto veikla, kuri pagal savo pobūdį yra susijusi su ilgais atstumais ir kurios darbo laikas negali būti fiksuotas dėl nenumatomų galinčių iškilti problemų, ar ši sąvoka apima ir pagalbos tarnybos sausumos transportu veiklą, kurią nors iš dalies sudaro pagalbos tarnybos automobilio vairavimas ir ligonių lydėjimas kelyje?

2. Ar, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimą <...> byloje <...> *Simap* (73 ir 74 punktai), 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktis reiškia, kad, norint nustatyti ilgesnį kaip 48 valandų savaitės darbo laiką, turi būti gautas asmeniškasis darbuotojo sutikimas, ar galima manyti, kad toks sutikimas yra, jei darbuotojas ir darbdavys darbo sutartyje susitarė, kad darbo sąlygos nustatomos kolektyvine sutartimi, kuri leidžia nustatyti ilgesnį kaip 48 valandų savaitės darbo laiką?

3. Ar Direktyvos 93/104 6 straipsnis yra besąlygiškas ir pakankamai tikslus, kad asmuo galėtų juo pasiremti nacionaliniame teisme valstybei narei šią direktyvą neteisingai perkėlus į nacionalinę teisę?“
- 44 Teisingumo Teismo pirmininko 2001 m. lapkričio 7 d. Nutartimi, siekiant rašytinę bei žodinę proceso dalis vykdyti bendrai ir priimti galutinį sprendimą, bylos C-397/01–C-403/01 buvo sujungtos.
- 45 2003 m. sausio 14 d. Sprendimu Teisingumo Teismas sustabdė procesą minėtose bylose iki 2003 m. vasario 25 d. posėdžio, kuriame buvo priimtas 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimas byloje *Jaeger* (C-151/02, Rink. p. I-8389).
- 46 Teisingumo Teismas 2004 m. sausio 13 d. Nutartimi nusprendė pradėti žodinę proceso dalį C-397/01–C-403/01 bylose.

Prejudiciniai klausimai

1 klausimo a punktas

- 47 Prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas a punkte pateiktu pirmu klausimu klausia, ar į Direktyvos 89/391 2 straipsnio ir Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalies taikymo sritį patenka skubios pagalbos specialistų veikla nagrinėjamoje greitosios medicinos pagalbos tarnyboje.

- 48 Atsakant į šį klausimą, primintina, kad Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalis nustato jos taikymo sritį, darant nuorodą į Direktyvos 89/391 2 straipsnį. Be to, prieš nustatant, ar skubios pagalbos specialistų, lydinčių greitosios pagalbos automobilių ar greitosios medicinos pagalbos automobilių, veikla Vokietijos Raudonojo kryžiaus pagalbos tarnyboje patenka į Direktyvos 93/104 taikymo sritį, pirmiausia reikia nustatyti, ar ši veikla patenka į Direktyvos 89/391 taikymo sritį (žr. minėto sprendimo *Simap* 30 ir 31 punktus).
- 49 Pagal Direktyvos 89/391 2 straipsnio 1 dalį ji taikoma „visiems veiklos sektoriams, tiek valstybiniam, tiek privačiam“, tarp kurių bendrąja prasme vyrauja veiklos rūšys, susijusios su paslaugomis.
- 50 Tačiau iš to paties straipsnio 2 dalies pirmosios pastraipos matyti, kad minėta direktyva netaikoma toms sritims, kurių ypatumai, būdingi tam tikrai specifinei veiklai, ypač civilinės saugos srityje, neišvengiamai jai prieštarauja.
- 51 Vis dėlto konstatuotina, kad skubios pagalbos specialistų, lydinčių greitosios pagalbos automobilių ar greitosios medicinos pagalbos automobilių, veikla tokių organizacijų, šiuo atveju Vokietijos Raudonojo kryžiaus, teikiamos pagalbos sužeistiesiems ar ligoniams programos rėmuose nepatenka į pirmiau minėtame punkte nurodytos išimties taikymo sritį.
- 52 Iš tiesų tiek iš Direktyvoje 89/391 numatyto tikslo užtikrinti geresnę darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, tiek iš jos 2 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad šios direktyvos taikymo sritis turi būti suprantama plačiai. Vadinasi, šio straipsnio 2 dalies pirmojoje pastraipoje nustatytos išimtys turi būti aiškinamos siaurai (žr.

minėto sprendimo *Simap* 34 ir 35 punktus bei 2001 m. liepos 3 d. Nutarties *CIG*, C-241/99, Rink. I-5139, 29 punktą).

- 53 Be to, Direktyvos 89/391 2 straipsnio 2 dalies pirmojoje pastraipoje nustatyta, kad direktyva netaikoma „tam tikrai specifinei veiklai“ civilinės saugos srityje, kuri neišvengiamai prieštarauja direktyvoje nustatytoms normoms, tačiau ne visai civilinės saugos veiklai.
- 54 Ši Direktyvos 89/391 plačiai apibrėžtos taikymo srities išimtis riboja jos taikymo sritį tuo, kas yra būtina, siekiant apginti interesus, kuriuos ji leidžia valstybėms narėms ginti.
- 55 Šiuo požiūriu Direktyvos 89/391 2 straipsnio 2 dalies pirmojoje pastraipoje numatyta išimtis buvo nustatyta siekiant vienintelio tikslo – užtikrinti būtinų paslaugų tinkamą funkcionavimą saugos, sveikatos apsaugos, viešosios tvarkos srityse, atsiradus ypatingai pavojingoms ir didelio masto aplinkybėms, pavyzdžiui, įvykus katastrofai, dėl kurių nenumatomo pobūdžio neįmanoma planuoti pagalbos darbuotojų darbo laiko.
- 56 Tačiau civilinės saugos tarnyba pagal minėtos nuostatos siaurą aiškinimą skiriasi nuo pagalbos tarnybos veiklos, susijusios su pagalba sužeistiesiems ir ligoniams, kaip yra nagrinėjamoje byloje.

- 57 Iš tiesų, net jei tokioje tarnyboje, kurios veiklą nagrinėja prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, susiduriama su įvykiais, kurių iš esmės negalima numatyti, jos veiklą normaliomis sąlygomis ir atitinkančią specialiai tai tarnybai numatytas užduotis galima iš anksto organizuoti, įskaitant ir darbuotojų darbo laiką.
- 58 Ši tarnyba nepasižymi jokiais ypatybėmis, kurios neišvengiamai prieštarautų Bendrijos normų darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos srityse taikymui, ir todėl nepatenka į Direktyvos 89/391 2 straipsnio 2 dalies pirmojoje pastraipoje numatytos išimties taikymo sritį, taigi tokiai tarnybai direktyva taikoma.
- 59 Pagal Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalies formuluotę ji taikoma visoms Direktyvos 89/391 2 straipsnyje nurodytoms veiklos sritims, valstybinėms ir privačioms, išskyrus tam tikras išsamiai išvardytas veiklas.
- 60 Nė viena iš šios veiklos sričių nėra susijusi su pagrindinėse bylose nagrinėjama tarnyba. Ypač akivaizdu, kad skubios pagalbos specialistų veikla greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, lydint ligonius greitosios pagalbos automobilyje ar greitosios medicinos pagalbos automobilyje, nėra prilyginama kvalifikaciją keliančių gydytojų veiklai, kurios atžvilgiu Direktyva 93/104 netaikoma pagal jos 1 straipsnio 3 dalį.
- 61 Todėl ir veikla, kurią nagrinėja prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, patenka į Direktyvos 93/104 taikymo sritį.

- 62 Kaip Komisija teisingai pažymėjo, šią išvadą patvirtina ir tai, kad Direktyvos 93/104 17 straipsnio 2 dalies 2.1 punkto c papunkčio iii dalyje aiškiai daroma nuoroda į greitosios pagalbos paslaugas. Tokia nuoroda būtų nereikalinga, jeigu minėta veikla nepatektų į Direktyvos 93/104 taikymo sritį pagal jos 1 straipsnio 3 dalį. Tačiau minėta nuoroda parodoma, kad Bendrijos įstatymų leidėjas nustatė principą, kuriuo remiantis ši direktyva taikoma tokios srities veiklai, numatant galimybę nurodytomis aplinkybėmis leisti nukrypti nuo tam tikrų minėtos direktyvos nuostatų.
- 63 Šiomis aplinkybėmis atsakymas į pirmo klausimo a punktą yra toks, kad Direktyvos 89/391 2 straipsnis ir Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinami taip, kad skubios pagalbos specialistų veikla greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, patenka į minėtų direktyvų taikymo sritį.

1 klausimo b punktas

- 64 Prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas b punkte pateiktu pirmu klausimu klausia, ar Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalyje pateikta „kelių transporto“ sąvoka apima veiklą greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, kadangi tokią veiklą bent jau iš dalies sudaro greitosios pagalbos automobilio naudojimas ir ligonių lydėjimas kelyje į ligoninę.
- 65 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalies formuluotę ši direktyva „taikoma visoms veiklos sritims <...> išskyrus oro, geležinkelių, kelių, jūros, vidaus vandenų ir ežerų transportą <...>“.

- 66 2001 m. spalio 4 d. Sprendime *Bowden ir kt.* (C-133/00, Rink. p. I-7031) Teisingumo Teismas konstatavo, kad į minėtos direktyvos taikymo sritį nepatenka visi darbuotojai, dirbantys kelių transporto sektoriuje, įskaitant ir administracijos darbuotojus.
- 67 Kadangi jos yra išimtys iš Direktyva 93/104 nustatytos Bendrijos darbo laiko organizavimo sistemos, iš šios direktyvos 1 straipsnio 3 dalies taikymo srities išskirtos sritys ribojamos tuo, kas yra būtina, siekiant apginti jomis saugomus interesus (žr. analogiškai minėto sprendimo *Jaeger* 89 punktą).
- 68 Transporto sektorius buvo išskirtas iš Direktyvos 93/104 taikymo srities remiantis tuo, kad dėl šios veiklos ypatingo pobūdžio šiame sektoriuje jau buvo sukurta Bendrijos teisės aktų sistema, nustatanti specifines taisykles, visų pirma dėl darbo laiko organizavimo. Tačiau šie teisės aktai netaikomi su greitąja pagalba ar pagalba susijusiam transportui.
- 69 Minėtas sprendimas *Bowden ir kt.* grindžiamas tuo, kad darbuotojas dirbo viename iš Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalyje minėtų transporto sektorių (žr. šio sprendimo 39–41 punktus). Tačiau negalima pritarti nuomonei, kad Vokietijos Raudonojo kryžiaus veikla, kaip nagrinėjamoje byloje susijusi su greitosios pagalbos paslaugų teikimu, yra kelių transporto veikla.
- 70 Tai, kad šią veiklą sudaro greitosios pagalbos automobilio naudojimas ir ligonio lydėjimas kelyje į ligoninę, nėra lemiamą aplinkybė, nes nagrinėjamos veiklos

pagrindinis tikslas yra suteikti pirmąją medicinos pagalbą ligoniui ar sužeistajam, o ne atlikti veiksmus, susijusius su kelių transporto sektoriaus veikla.

- 71 Be to, primintina, kad Direktyvos 93/104 17 straipsnio 2 dalies 2.1 punkto c papunkčio iii dalyje akivaizdžiai įtrauktos greitosios medicinos pagalbos paslaugos. Be to, šis įtraukimas, numatantis galimybę leisti nukrypti nuo tam tikrų minėtos direktyvos nuostatų, būtų nereikalingas, jei tokios paslaugos nepatektų į visos direktyvos taikymo sritį pagal 1 straipsnio 3 dalį.
- 72 Šiomis aplinkybėmis Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalyje pateikta „kelių transporto“ sąvoka neapima greitosios medicinos pagalbos paslaugų, kurios nagrinėjamos pagrindinėje byloje.
- 73 Šis aiškinimas nepaneigiamas minėtame *Tögel* sprendime, kuriuo remiasi prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, nes šiame sprendime išaiškinta ne Direktyva 93/104, o 1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 92/50/EEB dėl viešojo paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 209, p. 1), kurios turinys ir tikslas nesuderinami su Direktyvos 93/104 taikymo sritimi.
- 74 Remiantis tuo, kas pasakyta, atsakymas į pirmo klausimo b punktą yra toks: „kelių transporto“ sąvoka Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalies prasme turi būti aiškinama taip, kad ji neapima greitosios medicinos pagalbos tarnybos veiklos, nors tokią veiklą bent iš dalies sudaro automobilio naudojimas ir ligonio lydėjimas kelyje į ligoninę.

Antras klausimas

- 75 Prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas antru klausimu klausia, ar Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio pirma įtrauka reiškia, kad norint nustatyti ilgesnį kaip 48 valandų savaitės darbo laiką, kuris numatytas minėtos direktyvos 6 straipsnyje, turi būti gautas aiškiai ir laisvai išreikštas kiekvieno darbuotojo sutikimas, ar šiuo atveju pakanka suinteresuoto asmens darbo sutarties, kurioje daroma nuoroda į kolektyvinę sutartį, leidžiančią viršyti šį darbo laiką.
- 76 Norint atsakyti į taip suformuluotą klausimą, visų pirma primintina, kad, remiantis EB sutarties 118a straipsniu, kuris yra Direktyvos 93/104 teisinis pagrindas, pagal jos pirmą, ketvirtą, septintą ir aštuntą konstatuojamąsias dalis, taip pat jos 1 straipsnio 1 dalies formuluotę direktyvos tikslas yra užtikrinti geresnę darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, suteikiant jiems minimalius poilsio – ypač dienos ir savaitės – laikotarpius, pakankamas poilsio pertraukas ir nustatant maksimalų savaitės darbo valandų skaičių.
- 77 Kita vertus, Direktyva 93/104 nustatytoje sistemoje tiksliai nurodoma, kurios tiksliai išvardytos nuostatos leidžia valstybėms narėms ar socialiniams partneriams numatyti leidžiančias nukrypti nuostatas. Be to, tokių leidžiančių nukrypti nuostatų įgyvendinimas priklauso nuo griežtų sąlygų, užtikrinančių veiksmingą darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą.
- 78 Be to, tos pačios direktyvos 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje numatyta, kad valstybės narės gali netaikyti 6 straipsnio, jei jos laikosi bendrųjų principų dėl darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos ir atitinka tam tikrą skaičių 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje nustatytų kartu taikomų sąlygų.

- 79 Konkrečiai kalbant, minėto 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio pirmoje įtraukoje reikalaujama, kad darbo laikas per septynių dienų laikotarpį neviršytų 48 valandų, apskaičiuotų kaip vidurkis Direktyvos 93/104 16 straipsnio 2 punkte nurodytam pamatiniam laikotarpiui, nebent buvo gautas darbuotojo sutikimas dirbti daugiau kaip 48 valandas.
- 80 Šiuo klausimu minėto *Simap* sprendimo 73 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad, remiantis pačia nuostatos formuluote, Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktis reikalauja asmeniško darbuotojo sutikimo.
- 81 To paties sprendimo 74 punkte Teisingumo Teismas pripažino, kad profesinių sąjungų atstovų duotas sutikimas kolektyvinių ar kitokių sutarčių rėmuose nėra lygiavertis paties darbuotojo duotam sutikimui, kaip tai nustatyta Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio pirmoje įtraukoje.
- 82 Šis aiškinimas išplaukia iš Direktyvos 93/104 tikslo užtikrinti veiksmingą darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, nustatant maksimalų savaitės darbo valandų skaičių ir minimalius poilsio laikotarpius. Bet kokią nukrypimą nuo šių minimalių reikalavimų turi lydėti būtinos garantijos, užtikrinančios, kad bet kuriuo atveju suinteresuotas darbuotojas, norėdamas atsisakyti jam minėta direktyva suteiktos socialinės teisės, ja galėtų pasinaudoti laisvai ir žinodamas visas faktines aplinkybes. Šie reikalavimai yra dar svarbesni, nes darbuotojas yra silpnesnė darbo sutarties šalis, ir todėl reikia sutrukdyti darbdaviui nepaisyti kitos šalies valios ar apriboti jos teises dėl to negavus šios šalies aiškaus sutikimo.
- 83 Šie svarstymai vienodai svarbūs antrame klausime išdėstytos situacijos atžvilgiu.

- 84 Konstatuotina, kad norint, jog nuo Direktyvos 93/104 6 straipsnyje nustatyto maksimalaus 48 valandų savaitės darbo laiko leidžianti nukrypti nuostata būtų teisėta, darbuotojo sutikimas turi būti ne tik asmeniškas, bet ir išreikštas aiškiai bei laisvai.
- 85 Šios sąlygos nėra įvykdytos, jei darbuotojo darbo sutartis tik daro nuorodą į kolektyvinę sutartį, kuri leidžia viršyti maksimalų savaitės darbo laiką. Iš tiesų nėra aišku, ar darbuotojas, pasirašydamas tokią sutartį, žinojo apie tokius Direktyva 93/104 jam suteiktų teisių ribojimus.
- 86 Todėl atsakymas į antrą klausimą yra toks: Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio pirma įtrauka turi būti aiškinama taip, kad ji reikalauja kiekvieno darbuotojo asmeniško bei aiškiai ir laisvai išreikšto sutikimo tam, kad būtų teisėtai viršytas direktyvos 6 straipsnyje nustatytas maksimalus 48 valandų savaitės darbo laikas. Šiuo atveju suinteresuoto darbuotojo darbo sutarties, kurioje daroma nuoroda į kolektyvinę sutartį, leidžiančią tokį viršijimą, nepakanka.

Trečias klausimas

- 87 Prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas trečiu klausimu klausia, ar neteislingai įgyvendinus Direktyvą 93/104, jos 6 straipsnio 2 dalis turi tiesioginį veikimą.
- 88 Iš šio klausimo formulavimo ir iš jo pateikimo aplinkybių aišku, kad jį sudaro dvi dalys: pirma susijusi su Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalies išaiškinimu, leidžiant

prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusiam teismui nuspręsti dėl nacionalinės teisės aktų atitikties Bendrijos teisei, o antra siekiama išsiaiškinti, ar suinteresuotai valstybei narei neteisingai perkėlus minėtą nuostatą į nacionalinę teisę, ši nuostata atitinka sąlygas, kad asmuo galėtų ja pasiremti nacionaliniame teisme pagrindinių bylų aplinkybėmis.

89 Šiose dalyse pateikti klausimai turi būti nagrinėjami paeiliui.

Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalies apimtis

90 Visų pirma primintina, kad Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalyje iš valstybių narių reikalaujama imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad, atsižvelgiant į būtinumą garantuoti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, vidutinis darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per kiekvieną septynių dienų laikotarpį nebūtų ilgesnis kaip 48 valandos.

91 Iš EB sutarties 118a straipsnio, kuris yra Direktyvos 93/104 teisinis pagrindas, šios direktyvos pirmos, ketvirtos, septintos ir aštuntos konstatuojamųjų dalių, 1989 m. gruodžio 9 d. Strasbūre vykusiame Europos Sąjungos Vadovų Tarybos susitikime priimtos Bendrijos darbuotojų pagrindinių socialinių teisių chartijos 8 punkto ir 19 punkto pirmosios pastraipos, kuri pakartojama minėtos direktyvos ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje, ir tos pačios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad šia direktyva siekiama nustatyti būtiniausius reikalavimus, skatinančius darbuotojų gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimą, derinant nacionalinės teisės aktus dėl darbo laiko. Šiuo darbo laiko organizavimo derinimu Bendrijos mastu siekiama

užtikrinti geresnę darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, nustatant minimalius dienos ir savaitės poilsio laikotarpius, taip pat pakankamos trukmės poilsio pertraukas (žr. minėto sprendimo *Jaeger* 45–47 punktus).

92 Be to, Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 punkte nustatoma dar tikslesnė 48 valandų vidutinio savaitės darbo laiko riba, t. y. toks maksimalus darbo laikas, kuris apima ir viršvalandžius.

93 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad darbuotojo, kuris fiziškai privalo būti darbdavio nurodytoje darbo vietoje, veiklą budinčioje tarnyboje (*Bereitschaftsdienst*) Direktyvos 93/104 prasme bendrai reikia įskaityti į darbo laiką, nesvarbu, kad teikdamas budėjimo paslaugas suinteresuotas asmuo neužsiima tęstine profesine veikla (žr. minėto sprendimo *Jaeger* 71, 75 ir 103 punktus).

94 Taip turi būti ir darbo nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) laikotarpių atveju, kurių metu skubios pagalbos specialistai pagalbos tarnybose teikia paslaugas, kai tarp skubių iškvietimų yra ilgesnių ar trumpesnių neveikimo laikotarpių.

95 Todėl, apskaičiuojant maksimalų dienos ir savaitės darbo laiką, turi būti atsižvelgiama į visus darbo nuolatinėje tarnyboje laikotarpius.

- 96 Be to, akivaizdu, kad Direktyva 93/104 nustatytoje sistemoje, nors pagal jos 15 straipsnį bendrąja prasme leidžiama taikyti ar priimti nacionalinės teisės aktus, kurie yra palankesni darbuotojų saugos garantijų ir sveikatos apsaugos atžvilgiu, tiksliai aiškiai šioje direktyvoje įtvirtintos nuostatos leidžia valstybėms narėms ar socialiniams partneriams taikyti leidžiančias nukrypti nuostatas (žr. minėto sprendimo *Jaeger* 80 punktą).
- 97 Tačiau, viena vertus, tik direktyvos 17 straipsnio 1 dalyje daroma nuoroda į Direktyvos 93/104 6 straipsnį ir nėra neginčijama, kad 17 straipsnio 1 dalies nuostata taikoma veiklos sritims, niekaip nesusijusioms su skubios pagalbos specialistų, kurie yra pagrindiniai ieškovai šioje byloje, vykdoma veikla. Priešingai, minėto straipsnio 2 punkto 2.1 papunkčio c pastraipos iii dalyje remiamasi veikla, kuri turi būti tęstinio pobūdžio, įskaitant ir greitosios pagalbos paslaugas, tačiau ši nuostata numato galimybę nukrypti tik nuo 3, 4, 5, 8 ir 16 šios direktyvos straipsnių.
- 98 Kita vertus, Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktis numato, kad valstybė narė gali netaikyti direktyvos 6 straipsnio, jei ji laikosi bendrųjų principų dėl darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos bei atitinka tam tikras sąlygas, nustatytas 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje. Tačiau neginčijama tai, kad Vokietijos Federacinė Respublika nepasinaudojo šia leidžiančia nukrypti nuostata (žr. minėto sprendimo *Jaeger* 85 punktą).
- 99 Be to, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką valstybės narės negali vienpusiškai apibrėžti Direktyvos 93/104 nuostatų taikymo srities, nustatydamos darbuotojų teisės pagal šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalį dirbti ne ilgiau kaip 48 valandas per savaitę įgyvendinimo sąlygas ir ribojimus (žr. šiuo klausimu minėto

sprendimo *Jaeger* 58 ir 59 punktus). Bet koks kitoks aiškinimas iškreiptų direktyvos tikslą užtikrinti efektyvią darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, nustatant minimalius poilsio laikotarpius (žr. minėto sprendimo *Jaeger* 70 ir 92 punktus).

100 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalies formuluotę ir šios direktyvos tikslą bei bendrą struktūrą, darytina išvada, kad maksimalus 48 valandų vidutinis savaitės darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, yra ypatingos svarbos Bendrijos socialinės teisės norma, kuria gali pasinaudoti kiekvienas darbuotojas, kadangi ji nustato minimalų reikalavimą, būtiną užtikrinti jo saugą ir sveikatos apsaugą (žr. analogiškai 2001 m. birželio 26 d. Sprendimo *BECTU*, C-173/99, Rink. p. I-4881, 43 ir 47 punktus), todėl pagrindinėse bylose nagrinėjami nacionalinės teisės aktai, leidžiantys nustatyti ilgesnį kaip 48 valandų savaitės darbo laiką, įskaitant ir darbą nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*), yra nesuderinami su Direktyvos 6 straipsnio 2 dalies reikalavimais.

101 Todėl į trečio klausimo pirmą dalį reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalis pagrindinės bylos aplinkybėmis draudžia taikyti valstybės narės teisės aktus, kuriais, kiek tai susiję su skubios pagalbos specialistų, dirbančių Vokietijos Raudonojo kryžiaus greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, darbo nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) laikotarpiais, kolektyvine sutartimi arba šios sutarties pagrindu sudarytu įmonės susitarimu leidžiama prailginti šia nuostata nustatytą maksimalų 48 valandų savaitės darbo laikotarpį.

Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalies tiesioginis veikimas ir kylančios pasekmės pagrindinėse bylose

102 Kadangi pagrindinėse bylose susiklosčiusiomis aplinkybėmis atitinkami nacionalinės teisės aktai neatitiko Direktyvos 93/104 reikalavimų dėl maksimalaus

savaitės darbo laiko, būtina išnagrinėti, ar 6 straipsnio 2 dalis atitinka tiesioginio veikimo sąlygas.

- ¹⁰³ Šiuo klausimu iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos aišku, kad visais atvejais, kai direktyvos nuostatos savo turiniu yra besąlygiškos ir pakankamai tikslios, asmenys gali jomis pasiremti nacionaliniuose teismuose prieš valstybę, jei per nurodytą laikotarpį jos neperkėlė direktyvos į nacionalinę teisę ar ją perkėlė neteisingai (žr. 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, Rink. p. I-5357, 11 punktą ir 2002 m. liepos 11 d. Sprendimo *Marks & Spencer*, C-62/00, Rink. p. I-6325, 25 punktą).
- ¹⁰⁴ Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalis atitinka šiuos kriterijus, kadangi ji vienareikšmiškai nustato valstybėms narėms tikslų įpareigojimą pasiekti rezultatą, kuris nėra susietas su jokia jos nustatytos normos, kuri numato maksimalų 48 valandų savaitės darbo laiką, įskaitant viršvalandžius, taikymo sąlyga.
- ¹⁰⁵ Net jei Direktyva 93/104 valstybėms narėms suteikia tam tikrą veiksmų laisvę priimant jos įgyvendinimo priemones, pvz., dėl pamatinio laikotarpio, kuris turi būti nustatytas įgyvendinant šios direktyvos 6 straipsnį, ir net jeigu direktyva leidžia nukrypti nuo šio straipsnio nuostatų, tai nekeičia direktyvos 6 straipsnio 2 dalies tikslaus ir besąlygiško pobūdžio. Viena vertus, iš šios direktyvos 17 straipsnio 4 dalies formuluotės išplaukia, kad pamatinis laikotarpis negali trukti ilgiau nei 12 mėnesių; kita vertus, valstybės narės, netaikydamos 6 straipsnio, turi atitikti minėtos direktyvos 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje nustatytas sąlygas. Todėl įmanoma nustatyti minimalią apsaugą, kuri bet kuriuo atveju turi būti įgyvendinta (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *Simap* 68 ir 69 punktus).

- 106 Darytina išvada, kad Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalis atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas.
- 107 Taip pat reikia išnagrinėti šio aiškinimo teisinės pasekmes, į kurias turi atsižvelgti nacionalinis teismas pagrindinių bylų aplinkybėmis, kuriomis asmenys bylinėjasi.
- 108 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad direktyva pati savaime negali įpareigoti asmens, ir dėl to ja iš esmės negalima remtis prieš asmenį (žr. 1986 m. vasario 26 d. Sprendimo *Marshall*, 152/84, Rink. p. 723, 48 punktą; 1994 m. liepos 14 d. Sprendimo *Faccini Dori*, C-91/92, Rink. p. I-3325, 20 punktą ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, Rink. p. I-723, 56 punktą).
- 109 Konstatuotina, kad net jei direktyvos nuostatos, kuriomis siekiama asmenims suteikti teises ar nustatyti įpareigojimus, yra pakankamai aiškos, tikslios ir besąlygiškos, jos iš esmės negali būti taikomos bylose, kuriose šalys yra privatus asmenys.
- 110 Tačiau pagal teismų praktiką, kuri nusistovėjo po 1984 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Von Colson ir Kamann* (14/83, Rink. p. 1891, 26 punktas), valstybės narėms numatyto įpareigojimo pasiekti direktyvoje numatytą tikslą ir numatytos pareigos pagal EB 10 straipsnį imtis visų tinkamų priemonių vykdymą privalo užtikrinti visos valstybių narių valdžios institucijos, įskaitant ir teismus, jei tai

priklauso jų jurisdikcijai (žr. 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Marleasing*, C-106/89, Rink. p. I-4135, 8 punktą; minėto sprendimo *Faccini Dori* 26 punktą; 1997 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96, Rink. p. I-7411, 40 punktą ir 1999 m. vasario 25 d. Sprendimo *Carbonari ir kt.*, C-131/97, Rink. p. I-1103, 48 punktą).

111 Nacionaliniai teismai turi užtikrinti asmenų teisinę apsaugą, jiems suteiktą pagal Bendrijos teisės nuostatas ir užtikrinti šių nuostatų veiksmingumą.

112 Juo labiau taip turi būti tada, kai nacionalinis teismas nagrinėja bylą dėl nacionalinių teisės aktų nuostatų, kurios kaip ir šiuo atveju buvo priimtose, siekiant į nacionalinę teisę perkelti direktyvą, kuria suteikiamos teisės asmenims, taikymo. Nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į EB 249 straipsnio 3 dalį, turi daryti prielaidą, kad valstybė narė, naudodamasi šioje nuostatoje numatyta diskrecija, siekė visiškai įgyvendinti direktyvoje nustatytus įpareigojimus (žr. 1993 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Wagner Miret*, C-334/92, Rink. p. I-6911, 20 punktą).

113 Taigi nacionalinis teismas, taikydamas nacionalinės teisės aktus, specialiai priimtus direktyvos reikalavimams įgyvendinti, turi juos aiškinti kiek įmanoma atsižvelgdamas į susijusios direktyvos formuluotę ir į jos tikslą, kad būtų pasiektas direktyvoje numatytas rezultatas ir laikomasi EB 249 straipsnio 3 dalies (žr. šiuo klausimu minėtų sprendimų *Von Colson ir Kamann* 26 punktą; *Marleasing* 8 punktą ir *Faccini Dori* 26 punktą; taip pat 1999 m. vasario 23 d. Sprendimo *BMW*, C-63/97, Rink. p. I-905, 22 punktą; 2000 m. birželio 27 d. Sprendimo *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, Rink. p. I-4941, 30 punktą ir 2003 m. spalio

23 d. Sprendimo *Adidas-Salomon ir Adidas Benelux*, C-408/01, Rink. p. I-12537, 21 punktą).

- 114 Reikalavimas aiškinti nacionalinę teisę atitinkant Bendrijos teisę išplaukia iš pačios Sutarties sistemos, kadangi ji leidžia bylą nagrinėjančiam nacionaliniam teismui pagal savo kompetenciją užtikrinti visišką Bendrijos teisės veiksmingumą (žr. šiuo klausimu 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Mau*, C-160/01, Rink. p. I-4791, 34 punktą).
- 115 Nors Bendrijos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principas daugiausia susijęs su nacionalinėmis nuostatomis, priimtomis siekiant perkelti į nacionalinę teisę atitinkamą direktyvą, jis neapsiriboja tik šių nuostatų aiškinimu, bet įpareigoja nacionalinį teismą atsižvelgti į visą nacionalinės teisės sistemą, siekiant nustatyti, koku mastu ji turi būti taikoma, kad būtų išvengta priešingo nei siekiamas direktyva rezultato (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *Carbonari ir kt.* 49 ir 50 punktus).
- 116 Šiomis aplinkybėmis, jei nacionalinės teisės pripažintų aiškinimo būdų taikymas leidžia tam tikromis aplinkybėmis aiškinti nacionalinės teisės nuostatą išvengiant prieštaravimo su kita nacionalinės teisės norma, ar dėl to siaurinti šios nuostatos taikymo sritį, ją taikant tik ta dalimi, kuri atitinka minėtą nuostatą, nacionalinis teismas privalo taikyti tuos būdus, kad būtų pasiekti direktyvoje numatyti rezultatai.
- 117 Šiomis aplinkybėmis prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, nagrinėdamas bylas, kurios kaip ir pagrindinės bylos patenka į Direktyvos 93/104 taikymo sritį ir kurių faktinės aplinkybės atsirado pasibaigus direktyvos perkėlimo į

nacionalinę teisę terminui, turi šią direktyvą įgyvendinančias nacionalinės teisės nuostatas kiek įmanoma aiškinti taip, kad jos būtų taikomos pagal direktyvos tikslus (žr. šiuo klausimu 2000 m. liepos 13 d. Sprendimo *Centrosteel*, C-456/98, Rink. p. I-6007, 16 ir 17 punktus).

118 Be to, Bendrijos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principas reikalauja, kad prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas savo jurisdikcijos ribose visus veiksmus atliktų atsižvelgdamas į visą nacionalinės teisės normų sistemą, siekiant užtikrinti visapusišką Direktyvos 93/104 veiksmingumą ir neleisti viršyti jos 6 straipsnio 2 dalyje nustatyto maksimalaus savaitės darbo laiko (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *Marleasing* 7 ir 13 punktus).

119 Darytina išvada, kad nacionalinis teismas, siekdamas priimti direktyvos tikslą atitinkantį sprendimą nagrinėjamoje byloje tarp asmenų, taikdamas nacionalinės teisės nuostatas, perkeliančias į nacionalinę teisę direktyvoje nustatytus įpareigojimus, turi atsižvelgti į visą nacionalinės teisės normų sistemą ir kiek įmanoma jas aiškinti pagal šios direktyvos formuluotes ir jos galutinį tikslą. Pagrindinėse bylose prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas savo jurisdikcijos ribose turi daryti viską, kad nebūtų viršytas Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalyje nustatytas maksimalus 48 valandų savaitės darbo laikas.

120 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, atsakymas į trečią klausimą yra toks:

— Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagrindinių bylų aplinkybėmis ji draudžia taikyti valstybės narės teisės aktus, kuriais, kiek tai

susiję su skubios pagalbos specialistų, dirbančių Vokietijos Raudonojo kryžiaus greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, darbo nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) laikotarpiais, prireikus kolektyvine sutartimi arba šios sutarties pagrindu sudarytu įmonės susitarimu leidžiama viršyti šioje nuostatoje nustatytą maksimalų 48 valandų savaitės darbo laikotarpį.

- Minėta nuostata atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas.

- Nacionalinis teismas, nagrinėdamas bylą, kurios šalys yra vien tik privatūs asmenys, taikdamas nacionalinės teisės nuostatas, priimtas dėl direktyvoje nustatytų įpareigojimų perkėlimo (į nacionalinę teisę), turi atsižvelgti į visas nacionalinės teisės normas ir visomis įmanomomis priemonėmis jas aiškinti remdamasis direktyvos tekstu ir atsižvelgdamas į jos paskirtį, siekdamas priimti jos tikslą atitinkantį sprendimą. Pagrindinėse bylose prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi pagal savo jurisdikciją daryti viską, kad nebūtų viršytas Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalyje nustatytas maksimalus 48 valandų savaitės darbo laikas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ¹²¹ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti pastarasis teismas. Kitų šalių, kurios pateikė Teisingumo Teismui savo pastabas, bylinėjimosi išlaidos nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. a) 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyvos 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo 2 straipsnis ir 1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvos 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 1 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinami taip, kad skubios pagalbos specialistų veikla greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, patenka į minėtų direktyvų taikymo sritį.

b) „Kelių transporto“ sąvoka Direktyvos 93/104 1 straipsnio 3 dalies prasme turi būti aiškinama taip, kad ji neapima greitosios medicinos pagalbos tarnybos veiklos, nors tokią veiklą bent iš dalies sudaro automobilio naudojimas ir ligonio lydėjimas kelyje į ligoninę.
2. Direktyvos 93/104 18 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio pirma įtrauka turi būti aiškinama taip, jog ji reikalauja kiekvieno darbuotojo asmeniško bei aiškiai ir laisvai išreikšto sutikimo tam, kad būtų teisėtai viršytas direktyvos 6 straipsnyje nustatytas maksimalus 48 valandų savaitės darbo laikas. Šiuo atveju suinteresuoto darbuotojo darbo sutarties, kurioje daroma nuoroda į kolektyvinę sutartį, leidžiančią tokį viršijimą, nepakan-ka.
3. — Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagrindinių bylų aplinkybėmis ji draudžia taikyti valstybės narės teisės

aktus, kuriais, kiek tai susiję su skubios pagalbos specialistų, dirbančių Vokietijos Raudonojo kryžiaus greitosios medicinos pagalbos tarnyboje, darbo nuolatinėje tarnyboje (*Arbeitsbereitschaft*) laikotarpiams, prireikus kolektyvine sutartimi arba šios sutarties pagrindu sudarytu įmonės susitarimu leidžiama viršyti šioje nuostatoje nustatytą maksimalų 48 valandų savaitės darbo laikotarpį.

- Minėta nuostata atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas.

- Nacionalinis teismas, nagrinėdamas bylą, kurios šalys yra vien tik privatus asmenys, taikydamas nacionalinės teisės nuostatas, priimtas dėl direktyvoje nustatytų įpareigojimų perkėlimo (į nacionalinę teisę), turi atsižvelgti į visas nacionalinės teisės normas ir visomis įmanomomis priemonėmis jas aiškinti remdamasis direktyvos tekstu ir atsižvelgdamas į jos paskirtį, siekdamas priimti jos tikslą atitinkantį sprendimą. Pagrindinėse bylose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi pagal savo jurisdikciją daryti viską, kad nebūtų viršytas Direktyvos 93/104 6 straipsnio 2 dalyje nustatytas maksimalus 48 valandų savaitės darbo laikas.

Parašai.